

ДИНАМІКА ЗМІН У ЕТНОПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Ятищук Оксана, кандидат історичних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кінець 80-х – початок 90-х років характеризуються динамічними суспільно-політичними процесами, що були пов'язані з розпадом Радянського Союзу, здобуттям Україною незалежності. Піднімаються та стають актуальними питання формування державного суверенітету країни, утвердження української нації. Моральні, естетичні, філософські, релігійні та інші погляди складають національну самосвідомість, яка готує і формує соціальні потреби етносу та його інтереси [7].

У перехідні періоди соціальних та політичних змін значних перетворень зазнає не лише їх зовнішня, соціально-матеріальна сутність, а й внутрішній ідеальний, психічний світ людей, їх поведінкові стереотипи, ціннісні орієнтації та соціальні норми (психокультура) [1].

Як наголошує доктор політичних наук Співак В. М., «На рубежі третього тисячоліття Україна опинилася в силовому полі масштабних цивілізаційних змін, які охоплюють два суттєвих процеси: 1) процес демократизації – впровадження демократичних начал та відповідна перебудова держави і суспільства; 2) процес набуття Україною ознак постіндустріального (інформаційного) суспільства, якому властиве поряд із суспільно-політичним культурно-ціннісне забарвлення. За висловом вчених, процес демократизації переходить нині від фази експансії до фази консолідації. І якщо у фазі експансії домінують загальні риси розвитку, то фаза консолідації виявляє неповторно-специфічні особливості реакцій конкретних соціумів на демократичний виклик» [5].

Виходячи з того, що Україна багатонаціональна держава (на сьогоднішній день в Україні проживають представники більше 130 національностей), зрозуміло, що для стабільного розвитку України потрібно враховувати інтереси

та створювати необхідні умови для розвитку національних груп, які налічують на сьогодні близько 14 млн. осіб [4]

Враховуючи виклики ХХІ століття (анексія Криму, війна на Сході України), стає очевидною необхідність нової стратегії в етнополітичній сфері. І тут доводиться рахуватися із певним набором ідентичностей, який, згідно із дослідженнями учених політологів, включають у себе до десяти різних типів ідентичностей – соціальних, професійних, гендерних, територіальних, етнічних, культурних (національна, мовна, релігійна, цивілізаційна належність) та ін. [2, с. 5].

Відповідно змінився й етнічний склад населення: якщо за даними перепису населення 2001 року російська меншина в Україні становили 17 % відсотків, то 2015 року, за даними фонду «Демократичні ініціативи», вона зменшилася до 10 % (без Криму та окупованої частини Донбасу, де опитування зі зрозумілих причин не проводилося) [6, с. 124].

Подібний результат впливає і з опитування КМІС (2014 року), де «лише росіянином» себе означили 6,4% респондентів та «більшою мірою росіянином, як українцем» – 3,9 %. А також – із найновішого і, либонь, найґрунтовнішого (вибірка – понад 10 тисяч осіб) опитування Центру Разумкова, згідно з яким у грудні 2015 року росіянами себе назвали 9% респондентів [6, с. 125]. Саме у такий час активізується громадянське суспільство, зростає почуття патріотизму і громадянського самоусвідомлення українців усіх національностей і соціальних верств, їх консолідація як нації. [2, с. 7]

Війна завжди була і є досить серйозним випробуванням для усіх верств населення, але й вона об'єднує дуже багатьох людей проти спільного ворога: вони захищають свою Батьківщину, свою територію, свою країну, свій дім.

На сьогоднішній день Україна проходить досить важкий етап становлення та виборювання своєї незалежності. І як наголошує А. Колодій: «В сучасних умовах, на наш погляд, важливим є створення ґрунтовної концепції етнополітики в Україні, яка враховувала би тенденції глобального світу. Йдеться, зокрема, про врахування як зовнішніх, так і внутрішніх

чинників, що перешкоджають етнополітичній стабільності країни, перебувають у системно-структурній суперечності між державними та національними інтересами і цінностями в самому українському суспільстві. Вирішення етнополітичних проблем України потребує з боку держави як внутрішньополітичних, так і зовнішньополітичних зусиль. Адже найвищою метою етнополітики України є створення оптимальних умов для гармонійного і перспективного розвитку у поліетнічній державі усіх етнонаціональних структур українського суспільства – української нації та національних меншин»[3, с. 32].

Список використаних джерел

1. Афонин Э. А. Великая коэволюция: Глобальные проблемы современности: историко-социологический анализ. Київ: Парламентское издательство, 2003. 384 с.

2. Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні / ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, Л. Нагорна. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2017. 512 с.

3. Колодій А. Феномен Майдану в контексті пошуку моделі врядування в Україні. *Агора. Вип. 13: Революція відбулася: що далі?* Київ: Стилос. С. 22-36.

4. Кресіна І. О. Правові механізми запобігання та протидії сепаратизму в Україні. *Держава і право: зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 64.* Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014. 504 с.

5. Модернізація українського суспільства у світлі угоди про асоціацію з ЄС. Зб. тез. Київ: Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2015. 140 с.

6. Рябчук М. Випробування війною: старі поділи і нові зв'язки у сьогоденному українському суспільстві. *Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні / ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, Л. Нагорна.* Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2017. 512 с.

7. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/politolog/15629/> (дата звернення: 21.01.2021)